

Γιατί προσευχόμαστε στραμμένοι προς ανατολάς; (Άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : Δεκεμβρίου 28, 2017

A. Έπειδὴ ἔχουμε διπλὴ φύσι, προσφέρουμε διπλὴ προσκύνησι

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (1) μᾶς διδάσκει, ὅτι δὲν προσκυνοῦμε πρὸς ἀνατολάς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ φύσις μας εἶναι σύνθετος, δηλαδὴ ὁρατὴ καὶ ἀόρατος, νοητὴ καὶ αἰσθητὴ, προσφέρουμε στὸν Δημιουργὸ διπλὴ καὶ τὴν προσκύνησι: ἡ ψυχὴ εἶναι στραμμένη νοερὰ πρὸς τὸν Θεὸ καὶ ταυτόχρονα τὸ σῶμα προσκυνεῖ πρὸς ἀνατολάς.

Αὐτὸς ὁ διπλὸς τρόπος, νοητὸς καὶ αἰσθητός, τῆς ἀναφορᾶς μας πρὸς τὸν Κύριο φαίνεται καὶ σὲ ἄλλες περιπτώσεις: ψάλλουμε μὲ τὸν νοῦ μας, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ μὲ τὰ σωματικὰ χεῖλη μας· βαπτίζομεθα καὶ στὸ ὕδωρ καὶ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα, δηλαδὴ ἐνούμεθα μὲ τὸν Κύριό μας μὲ δύο τρόπους: μετέχοντες στὰ Ἱερὰ Μυστήρια καὶ στὴν Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

B. Ὁ Χριστὸς μας ὀνομάζεται «Ἀνατολὴ»

Ὁ Κύριός μας καὶ Θεὸς μας εἶναι τὸ νοητὸ Φῶς: «ὁ Θεὸς φῶς ἐστίν» (2)· ἐπίσης εἶναι ὁ «ἥλιος τῆς δικαιοσύνης» (3)· εἶναι τὸ «φῶς τοῦ κόσμου» (4), τὸ «μέγα φῶς» (5) καὶ ἡ «Ἀνατολὴ» (6), ἡ ὁποία «ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους» (6) καὶ μὲ τὴν Χάρι καὶ τὴν Ἀλήθειά Του ἐφώτισε τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ ἦσαν καθήμενοι «ἐν σκότει» ἀγνωσίας, «ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου» (5) τῆς ἀμαρτίας.

Ἀκριβῶς γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν πρέπει νὰ ἀφιερώνουμε στὸν Χριστό μας τὴν ἀνατολὴ γιὰ τὴν προσκύνησι, διότι τὸ κάθε τί ὠραῖο πρέπει νὰ τὸ ἀποδίδουμε στὸν Θεό, ἀπὸ τὸν Ὅποιο προέρχεται κάθε ἀγαθό.

Καὶ ὁ θεῖος Δαβὶδ λέγει: «Αἱ Βασιλεῖαι τῆς γῆς, ἄσατε τῷ Θεῷ, ψάλατε τῷ Κυρίῳ τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολάς» (7), διότι ὁ Κύριος ἄρχισε τὰ ἔργα Του ἀπὸ δυσμῶν ἡλίου καὶ τελειώνει αὐτὰ «κατὰ ἀνατολάς», στὴν πηγὴν τοῦ φωτός· ἐπίσης ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγει: «ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς, ἐνθα τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐπλασεν, ἔθετο» (8) καὶ ὅταν ὁ ἄνθρωπος παρέβη τὴν ἐντολή, ἐξωρίσθη «ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς» (9), δηλαδὴ στὰ δυτικά.

Γ. Αναζητούμε την αρχαία Πατρίδα μας πρὸς ἀνατολάς

Προσκυνοῦμε λοιπὸν τὸν Θεό, ἀναζητώντας τὴν ἀρχαία Πατρίδα μας καὶ ἀτενίζοντας πρὸς Αὐτήν· αὐτὸ μᾶς ὑπενθυμίζει καὶ ἡ Σκηνὴ τοῦ Μαρτυρίου στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ποὺ εἶχε στραμμένο τὸ «Καταπέτασμα» (10) καὶ τὸ «Ἰλαστήριον» (11) πρὸς τὴν ἀνατολή. Καὶ ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα, ἐπειδὴ ἦταν τιμιωτέρα, ἦταν παρατεταγμένη «κατὰ ἀνατολάς» (12). Καὶ στὸν περιώνυμο Ναὸ τοῦ Σολομῶντος ἡ πύλη τοῦ Κυρίου εὐρίσκετο κατὰ ἀνατολάς (13).

Ἄλλ' ὅμως καὶ ὁ Κύριός μας, ὅταν ἦταν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἔβλεπε πρὸς τὰ δυτικά, καὶ ἔτσι ἐμεῖς ὅταν προσκυνοῦμε Αὐτόν, ἀτενίζουμε πρὸς Αὐτόν, δηλαδὴ στραμμένοι πρὸς τὰ ἀνατολικά. Καὶ ὅταν κατὰ τὴν Ἀνάληψί Του ἐφέρετο ἐπάνω πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἔτσι προσεκύνησαν Αὐτόν οἱ Ἀποστολοὶ (14)· καὶ μὲ τὸν ἴδιο τρόπο θὰ ἔλθῃ, ὅπως εἶδαν Αὐτόν νὰ κατευθύνεται στὸν Οὐρανὸ (15), ὅπως εἶπε ὁ Ἰδιος ὁ Κύριος: «ὥσπερ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου» (16).

Προσμένοντες λοιπὸν κατὰ τὴν Δευτέρα Παρουσία τὸν Σωτήρα μας, «ἐπὶ ἀνατολάς προσκυνοῦμεν».

Δ. Ἄγραφος Παράδοσις

Αὐτὴ ἡ Παράδοσις εἶναι ἄγραφος καὶ προέρχεται ἀπὸ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, διότι «πολλὰ ἀγράφως ἡμῖν παρέδωκαν».

Βάσει ἄλλωστε αὐτῆς τῆς ἀγράφου Παραδόσεως, οἱ Ναοὶ τῶν Ὁρθοδόξων ἔχουν τὸ Ἱερὸ Βῆμα πρὸς ἀνατολάς οὕτως, ὥστε τόσον ὁ Ἱερεὺς ὅσο καὶ οἱ πιστοὶ προσευχόμενοι νὰ εἶναι στραμμένοι ἀνατολικά, εἰκονίζοντας τὸν νέο Λαὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξέρχόμενος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο τῶν παθῶν καὶ τὸ κοσμικὸ σκότος, πορεύεται πρὸς τὴν κατὰ ἀνατολάς Γῆν τῆς Ἐπαγγελίας, τὴν ἐπουράνια Πατρίδα, ἐνῶ προπορεύεται, ὡς ὁδηγός, ὁ νέος Μωυσῆς, ὁ Ἱερεὺς-Ποιμὴν δεόμενος ἐνώπιόν τοῦ Θυσιαστηρίου, τοῦ νοητοῦ αὐτοῦ Θρόνου τῆς Θείας Μεγαλωσύνης.

Γιὰ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς λόγο ἐπικρατεῖ ἡ καλὴ καὶ ὠραία καὶ συμβολικὴ συνήθεια νὰ τοποθετοῦμε τοὺς νεκροὺς καὶ κατὰ τὶς ἐπικήδειες Ἀκολουθίες στὸν Ἱερὸ Ναό, ἀλλὰ καὶ στὰ μνήματα οὕτως, ὥστε νὰ εἶναι στραμμένοι πρὸς ἀνατολάς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ εὐλαβεῖς Ὁρθόδοξοι, τουλάχιστον ἔτσι ἔκαμαν οἱ παλαιότεροι, φροντίζουν, ὅταν κατακλίνωνται γιὰ νὰ κοιμηθοῦν, νὰ βλέπουν πρὸς ἀνατολάς: ἀναπολοῦντες τὸν «Παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς» (8) καὶ προσευχόμενοι, παραδίδονται μὲ ἐμπιστοσύνη στὴν Θεία Πρόνοια καὶ τὴν ἀνάπαυσι τοῦ ὕπνου.

1. Ί. Δαμασκηνού, ΡΓ τ. 94, σέλ. 1133B-1136B/Ε.Α.Ο.Π., L. IV, Κεφάλ. ΙΒ΄.
2. Α΄ Ίωάν. α΄ 5.
3. Μαλαχ. δ΄ 2.
4. Ίωάν. η΄ 12.
5. Ήσ. θ΄ 2· Ματθ. δ΄ 16.
6. Ίερεμ. κγ΄ 5· Ζαχαρ. γ΄ 8· Λουκ. α΄ 78.
7. Ψαλμ. ξζ΄ 33-34.
8. Πρβλ. Γένεσ. β΄ 8.
9. Γένεσ. γ΄ 24.
10. Ήξοδ. λζ΄ 5.
11. Λευϊτ. ιστ΄ 14.
12. Άριθμ. β΄ 3.
13. Ίεζεκ. μδ΄ 1 έ.
14. Λουκ. κδ΄ 52.
15. Πράξ. α΄ 11.
16. Ματθ. κδ΄ 27.